

Sygn. akt II CSK 320/17

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Agnieszka Łuniewska

w sprawie z powództwa P. S.

przeciwko S. B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie

w Izbie Cywilnej w dniu 23 marca 2018 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 18 stycznia 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w (...), którym zostało oddalone powództwo o zasądzenie kwoty 98 994,71 zł z weksla.

Ustalił, że jako zabezpieczenie roszczeń powoda w stosunku do L. S. z umowy agencyjnej z dnia 22 września 2002 r., pozwany jako osoba trzecia wystawił weksel *in blanco*. Kolejny weksel wystawił L. S. i strony umowy sporządziły deklarację wekslową upoważniającą powoda do jego wypełnienia na kwotę odpowiadającą jego zadłużeniu. Po wygaśnięciu umowy wskutek upływu terminu, L. S. nie zwrócił powodowi kaset magnetowidowych, wobec czego powód wypełnił wystawiony przez niego weksel na kwotę 48 000 zł i uzyskał prawomocny nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy w K. w dniu 15 maja 2006 r., w oparciu o który wyegzekwował kwotę 891,29 zł. Po umorzeniu postępowania egzekucyjnego wobec jego bezskuteczności, w czerwcu 2011 r. powód wypełnił weksel wystawiony przez pozwanego i jego żonę określając kwotę zadłużenia na 99 886 zł łącznie ze skapitalizowanymi odsetkami ustawowym a datę płatności na dzień 7 maja 2012 r.

Sąd Apelacyjny przyjął, że powód dał blankiet weksla L. S., który przekazał go pozwanemu i jego żonie, którzy go podpisali i odesłali pocztą. Strony nie zawarły ustnego porozumienia co do wypełnienia weksla, bo miał dodatkowo zabezpieczać przyszłe długi L. S. Umowa ze stosunku podstawowego wygasła z dniem 22 lutego 2003 r. a wymagalność roszczenia powoda nastąpiła z dniem 25 marca 2003 r.

W ocenie Sądu drugiej instancji, z materiału dowodowego wynika, że dokument złożony przez powoda nie jest wekslem w rozumieniu art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (j.t. Dz. U. 2016 r., poz. 260; dalej „prawo wekslowe”), bo elementem koniecznym do uznania go za weksel *in blanco* jest udzielenie przez osobę, która go wystawiła, upoważnienia do uzupełnienia go w określony sposób. Zgodnie z art. 60 k.c. porozumienie stron w sprawie upoważnienia odbiorcy do uzupełnienia weksla *in blanco* nie wymaga szczególnej formy, a jego wykładnia następuje na zasadach określonych w art. 65 k.c. Weksel

in blanco przed wypełnieniem jest umową *sui generis*, która powstaje z momentem wypełnienia weksla i na jej podstawie wystawca zobowiązuje się do zapłaty za weksel wypełniony zgodnie z porozumieniem a nabywca nabywa uprawnienie do żądania zapłacenia weksla pod warunkiem, że wypełni go zgodnie z porozumieniem i zasadami prawa wekslowego. Wydanie weksla stwarza domniemanie, że istnieje porozumienie co do wypełnienia weksla ale domniemanie nie istnieje, gdy porozumienia nie zawarto albo gdy dłużnik wydał weksel *in blanco* bez żadnych wskazówek co do jego wypełnienia; w braku porozumienia dokument z powodu sankcji określonej w art. 2 prawa wekslowego nie jest wekslem. Oparcie istnienia zobowiązania wekslowego, na dorozumianym, według powoda, porozumieniu oznaczającym intencję zabezpieczenia roszczeń, a nie na ustnym lub pisemnym porozumieniu, wykracza poza ramy określone art. 10 w zw. z art. 102 i 2 prawa wekslowego.

Na marginesie rozważań Sąd Apelacyjny podzielił pogląd Sądu pierwszej instancji co do zarzutu nieprawidłowego wypełnienia weksla po terminie przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego. Świadczenie stało się bowiem wymagalne w dniu 25 marca 2003 r. i uzupełnienie weksla mogło nastąpić przed upływem terminu jego przedawnienia, który upłynął w myśl art. 118 *in fine* k.c. po trzech latach z dniem 25 marca 2006 r.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku powód zarzucił błędną wykładnię art. 10 i niezastosowanie art. 2 prawa wekslowego, niezastosowanie art. 60 w zw. z 65 § 1 k.c. i art. 65 § 2 k.c., art. 6 k.c. w zw. z art. 10 prawa wekslowego, niezastosowanie art. 123 pkt 1 k.c. i art. 125 § 1 k.c., niewłaściwe zastosowanie art. 117 § 2 w zw. z 118, 120 § 1 i 483 § 1 k.c., art. 117 § 2 k.c., zastosowanie art. 876 § 1 w zw. z 881 i 372 k.c., niewłaściwe zastosowanie art. 369 w zw. z 366 § 1 k.c., art. 10 prawa wekslowego w zw. z art. 118 k.c. Naruszenie przepisów postępowania wywiódł z naruszenia art. 328 § 2 w zw. z 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi dotyczą dwóch zagadnień, istnienia porozumienia dotyczącego wypełnienia weksla i przedawnienia roszczenia wywodzonego z weksla przy zarzucie przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego.

Nie można podzielić poglądu Sądu Apelacyjnego, że oparcie zobowiązania wekslowego na porozumieniu dorozumianym wykracza poza ramy określone art. 10 w zw. z art. 102 prawa wekslowego. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 9 grudnia 2004 r. II CK 170/04 (nie publ.) i z dnia 30 października 2008 r., IV CSK 238/08 (nie publ.) nie budzi wątpliwości, że wypełnienie weksla *in blanco* zgodnie z porozumieniem co do jego wypełnienia nie stanowi przesłanki formalnej uznania dokumentu za weksel. Weksel *in blanco* wypełniony niezgodnie z porozumieniem ale w sposób odpowiadający wymaganiom co do formy przewidzianym w art. 1 lub art. 101 prawa wekslowego musi być uważany za weksel trasowany lub weksel własny w rozumieniu tych przepisów, zaś uzupełnienie weksla zgodnie z otrzymanym upoważnieniem warunkuje jedynie odpowiedzialność wekslową osoby na nim podpisanej. Niezupełność porozumienia a nawet brak uzgodnień dotyczących uzupełnienia weksla nie ma zatem wpływu na powstanie odpowiedzialności wystawcy wywodzonej z wypełnionego weksla, która podlega ocenie według treści weksla. Zobowiązanie wekslowe zostaje ostatecznie ukształtowane w drodze uzupełnienia wszystkich elementów weksla przez wierzyciela. Dłużnikowi wekslowemu przysługuje jedynie zarzut niezgodnego z porozumieniem wypełnienia weksla a więc ukształtowania jego treści w sposób niezgodny z porozumieniem stron stosunku wekslowego. Nie budzi wątpliwości, że wydanie weksla niezpełnego remitentowi stwarza domniemanie, że zawarto umowę o wydanie weksla i istnieje porozumienie dotyczące jego uzupełnienia. Zgodnie z art. 60 k.c. porozumienie to nie wymaga zachowania szczególnej formy a jego wykładnia następuje na zasadach ogólnych zgodnie z art. 65 k.c. W przypadku braku porozumienia, a więc braku zgody wystawcy na jego wypełnienie, weksel nie mógłby być skutecznie wypełniony a nadanie mu cech wymaganych przez art. 101 prawa wekslowego mogłoby być traktowane jako podrobienie weksla (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2013 r., II CSK 719/12, nie publ.). Inną kwestią jest odpowiedzialność wystawcy weksla

wystawionego dla pozoru lub w warunkach popełnienia czynu niedozwolonego. Sytuację wystawienia weksła *in blanco* bez upoważnienia do jego wypełnienia a więc woli wystawcy, by wierzyciel go wypełnił w razie zajścia określonych okoliczności, trzeba uznać za wyjątkową z uwagi na konieczność zachowania pewności obrotu. W każdym przypadku wymaga zbadania i oceny, jaki był zatem cel wystawienia weksła niezpełnego i wręczenia go remitentowi. W doktrynie i orzecznictwie słusznie się wskazuje, że brak szczegółowych ustaleń w przedmiocie uzupełnienia wręczonego weksła *in blanco* ogranicza lub wyłącza możliwość powoływania się wystawcy na uzupełnienie weksła niezgodnie z porozumieniem a zaniechanie ograniczeń w zakresie ukształtowania treści weksła trzeba odczytywać na korzyść uprawnionego, który może nadać wekslowi treść według swego uznania, z wykorzystaniem przewidzianych w prawie wekslowym postanowień kształtujących zakres odpowiedzialności dłużnika (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2008 r., IV CSK 238/08). Wola zaciągnięcia zobowiązania wekslowego z weksła *in blanco* może przejawiać się w każdy sposób ją manifestujący, a wydanie weksła stanowi zdarzenie, które jako element obiektywny ma istotny wpływ na wykładnię oświadczenia woli. Słusznie podkreśla się w doktrynie z odwołaniem się do orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 1931 r., III Rw 2668/30 (PPH 1931, poz. 804), że jeżeli dłużnik nie dał wierzycielowi wskazówek co do wypełnienia weksła *in blanco*, to znaczy, że zaufał uczciwości wierzyciela i bez zastrzeżeń zgadza się na każdą treść weksła, którą ten mu nada. Brak takich wskazówek nie oznacza, że porozumienia nie zawarto, bo wolą stron jest wypełnienie weksła *in blanco* przez wierzyciela zgodnie z celem, w jakim weksel został wystawiony. O braku porozumienia można mówić wtedy, gdy jego wystawienie nie da się pogodzić zarówno z umowami zawieranymi przy okazji wręczenia weksła jak i z samym stosunkiem podstawowym, a więc w tym przypadku z zabezpieczeniem zapłaty zobowiązań osoby trzeciej w stosunku do stosunku wekslowego.

Z ustaleń Sądu wynika, że pozwany S. jako zabezpieczenie roszczeń powoda ze stosunku podstawowego zobowiązał się do złożenia zabezpieczenia w postaci weksła wystawionego przez osobę trzecią, przekazał blankiet weksła pozwanemu, który wraz z żoną go podpisali i odesłali powodowi. Brak osobistej

styczności stron w czasie podpisania weksla został potraktowany jako wyłączna okoliczność braku porozumienia co do wystawienia weksla. Sąd Apelacyjny pominął natomiast okoliczności woli pozwanego i celu - przyczyny, w jakim weksel został podpisany i wydany powodowi przez wysłanie go pocztą. Brak ustaleń faktycznych w tym zakresie nie pozwala na ocenę zarzutu pozwanego w świetle art. 10 prawa wekslowego.

Błędnie również Sąd Apelacyjny ocenił zarzut nieprawidłowego wypełnienia weksla po upływie zarzutu przedawnienia.

Zagadnienie skutków uzupełnienia weksla *in blanco* wręczonego celem zabezpieczenia roszczenia, dokonanego przed lub po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego było przedmiotem licznych wypowiedzi doktryny i judykatury (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2005 r., IV CSK 236/05, Glosa z 2006 r., nr 4, poz. 24, z dnia 3 listopada 2010 r., V CSK 142/10, OSNC - ZD z 2011 r., nr 4, poz. 73, z dnia 15 lutego 2006 r., IV CSK 15/05, z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 522/07, z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 616/09, z dnia 1 grudnia 2010 r., I CSK 181/10, z dnia 4 października 2012 r., I CSK 90/12, z dnia 13 grudnia 2012 r., IV CSK 199/12 - nie publ.). Jak wskazał Sąd Najwyższy, kwestia przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego w odniesieniu do weksli *in blanco*, łączona jest z upoważnieniem do wypełnienia weksla. Dominujące jest stanowisko, że treścią tego upoważnienia jest objęte jedynie uzupełnienie weksla przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu. Wypełnienie weksla po upływie tego terminu jest wypełnieniem niezgodnym z deklaracją wekslową i wystawca weksla może podnieść taki zarzut w ramach zarzutów przewidzianych w art. 10 wskazując, że z tego względu jego zobowiązanie wekslowe nie powstało. Utrwalony jest też pogląd, że przedawnienie praw z weksla *in blanco* nie rozpoczyna biegu do czasu jego wypełnienia i dla odpowiedzialności wekslowej wystawcy weksla niepełnego (poręczyciela) wobec remitenta decydujące jest jego wypełnienie przed upływem terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego, a nie przed wniesieniem pozwu. W razie oparcia bowiem powództwa na zobowiązaniu wekslowym, data wniesienia pozwu dla tej kwestii pozostaje bez znaczenia, bo stosunek podstawowy nie jest podstawą roszczenia. Data ta jest

istotna wyłącznie przy ocenie przesłanek określonych w art. 70 zd. 1 w zw. z art. 103 pr. weksl., roszczenia wekslowe przeciwko poręczycielowi weksła *in blanco* przedawnia się bowiem z upływem trzech lat od dnia płatności weksła uzupełnionego zgodnie z upoważnieniem do jego wypełnienia.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie orzekającym nie podziela przeciwnego jednostkowego poglądu wyrażonego w cytowanym przez Sąd drugiej instancji wyroku z dnia 23 stycznia 2008 r., V CSK 386/07 (nie publ.).

Sąd Apelacyjny na marginesie uznał, że roszczenie powoda ze stosunku podstawowego stało się wymagalne w dniu 25 marca 2003 r. i przedawniło się z dniem 25 marca 2006 r., a do tego czasu powód nie wystąpił z żądaniem zapłaty. Pomiął natomiast wszystkie kwestie związane z przerwą biegu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego w stosunku do dłużnika tego stosunku L. S.. Nie może ulegać wątpliwości, że zarówno wniesienie pozwu, jak i wszczęcie postępowania egzekucyjnego są zdarzeniami, które w stosunku do dłużnika spowodowały przerwę biegu przedawnienia. Dla zarzutu zgłoszonego przez pozwanego istotne jest tylko to, czy i kiedy przedawniło się roszczenie powstałe pomiędzy stronami stosunku podstawowego i czy weksel został wypełniony przed upływem tego terminu. Wywód Sądu pierwszej instancji dotyczący braku przerwy przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego przeciwko pozwanemu jako dłużnikowi wekslowemu jest oczywiście błędny, bo nie był on jednocześnie dłużnikiem ze stosunku podstawowego i ze stosunku wekslowego, a pozostawał poza stosunkiem podstawowym i był dłużnikiem wyłącznie wekslowym, więc bieg przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego w ogóle nie mógł przeciwko niemu biec. Data upływu przedawnienia ma znaczenie tylko dla oceny, czy weksel wystawiony przez pozwanego został wypełniony przed tą datą. Pozwany nie jest dłużnikiem solidarnym z dłużnikiem ze stosunku podstawowego, bo nie jest poręczycielem cywilnym ani awalistą lecz dłużnikiem wekslowym z odrębnego stosunku wekslowego niż L. S.

Chociaż zatem nie zasługują na uwzględnienie zarzuty naruszenia art. 328 § 2 w zw. z 391 § 1 k.p.c. i art. 378 k.p.c., to nie można odeprzeć wskazanych

wyżej zarzutów naruszenia prawa materialnego podniesionych przez skarżącego w skardze kasacyjnej.

Z tych względów orzeczono na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., o kosztach rozstrzygając zgodnie z art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c.

jw

r.g